

Артюшенко Олександр Вікторович

заступник начальника кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник

Artiushenko Oleksandr

Deputy Head of the Department of General Military Disciplines

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-2831-8518

Шевцов Анатолій Леонідович

кандидат наук з державного управління,

професор кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Shevtsov Anatoliy

PhD in Public Administration,

Professor of the Department of General Military Disciplines

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0009-0008-9204-1681

Антонюк Анастасія Олександрівна

курсантка

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Antonyuk Anastasia

Cadet of the

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0009-0007-8257-2860

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-12-10542

**ПОРЯДОК СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЙ
В НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ, НАБЛИЖЕНИХ
ДО ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ**

**PROCEDURE FOR STABILIZATION
ACTIONS IN POPULATED POINTS CLOSE
TO THE DEMISTRATION LINE**

Анотація. Вступ. В умовах триваючого військового конфлікту забезпечення безпеки і стабільності прикордонних населених пунктів вимагає комплексного і системного підходу до дій по стабілізації. Сучасні виклики гібридної війни та динамічні зміни на лінії фронту створюють значні ризики для цивільного населення та інфраструктури в цих вразливих районах. Це особливо актуально в ситуації сьогодення для України ще більше після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року.

Мета. Метою статті є дослідження основи для здійснення стабілізаційних дій у населених пунктах поблизу лінії розмежування, зосереджуючись на забезпеченні безпеки цивільного населення, підтримці функціональності критичної інфраструктури та мінімізації потенційних ризиків під час можливої ескалації конфлікту.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері стабілізаційних дій у населених пунктах поблизу лінії розмежування. Основними джерелами були наукові публікації, військова доктрина та експертні оцінки для всебічної оцінки існуючих стратегічних та теоретичних основ. У роботі було використано такі методи: метод порівняння (для порівняння різних стратегій стабілізації

з акцентом на визначення найбільш ефективного підходу), методи стратегічного планування (для розробки гнучких алгоритмів поведінки для стабілізаційних зусиль), описовий метод було використано для формування результатів дослідження. Комплексний підхід поєднує в собі численні методи дослідження для отримання детального уявлення про стабілізуючі дії в прикордонних населених пунктах, забезпечуючи надійну і багатогранну аналітичну основу.

Результати. Результати цього дослідження являють собою комплексну стратегію стабілізації прилеглих населених пунктів у зонах конфліктів і демонструють системний підхід до управління цивільною безпекою та територіальною обороною. Запропонована методологія поєднує в собі ряд адаптаційних механізмів, включаючи постійний оперативний моніторинг, протоколи швидкого реагування та стратегії захисту інфраструктури. Дослідження показує, що гнучкі багаторівневі моделі втручання можуть значно знизити ризики для цивільного населення в умовах динамічного конфлікту і особливо ефективні в контексті сценаріїв гібридної війни.

Основні висновки підкреслюють важливість попереджувального планування для зменшення опору населення та вразливості, пов'язаної з конфліктом. Дослідження розробило унікальну систему, яка поєднує військово-стратегічне планування з протоколами цивільної оборони, забезпечуючи масштабовану модель територіальної оборони. Завдяки інтеграції просторового аналізу дослідження надає практичну інформацію місцевим органам влади, військовим стратегам та експертам з управління надзвичайними ситуаціями, що в кінцевому підсумку підвищить їх здатність ефективно реагувати на швидкі зміни динаміки конфліктів.

Перспективи. Майбутні напрямки досліджень повинні бути зосереджені на розробці більш детальних прогностичних моделей динаміки зон конфліктів, вивченні інновацій в системах раннього попередження та проведенні поглиблених тематичних досліджень механізмів адаптації населення. Особливу увагу слід приділити міждисциплінарному підходу, що поєднує військову науку, соціальну психологію, містобудування та управління надзвичайними ситуаціями. Триваючий конфлікт в Україні надає унікальну можливість отримати емпіричні дані і прояснити теоретичні основи стратегій стабілізаційних дій у населених пунктах, які наближені до лінії розмежування, що потенційно можуть стати основою для вирішення міжнародних конфліктів і миротворчих зусиль.

Ключові слова: стабілізаційні дії, територіальна оборона, цивільний захист, зони конфлікту, гібридна війна, Україна, стратегічне планування, стійкість громади.

Summary. Introduction. In the context of the ongoing military conflict, ensuring the security and stability of border settlements requires a comprehensive and systematic approach to stabilization efforts. The current challenges of hybrid warfare and dynamic changes on the front line pose significant risks to civilians and infrastructure in these vulnerable areas. This is especially true in the current situation for Ukraine, even more so after the start of the full-scale invasion on February 24, 2022.

Purpose. The purpose of the article is to explore the basis for stabilization actions in settlements near the contact line, focusing on ensuring the safety of civilians, maintaining the functionality of critical infrastructure, and minimizing potential risks during a possible escalation of the conflict.

Materials and methods. The research materials are the works of domestic authors who conduct their scientific and practical research in the field of stabilization actions in settlements close to the contact line. The main sources were scientific publications, military doctrine, and expert opinions for a comprehensive assessment of the existing strategic and theoretical framework. The following methods were used in the study: a comparison method (to compare different stabilization strategies with a focus on identifying the most effective approach), strategic planning methods (to develop flexible behavioral algorithms for stabilization efforts), and a descriptive method to formulate the study results. The comprehensive approach combines numerous research methods to provide a detailed picture of stabilization efforts in border settlements, providing a reliable and multifaceted analytical framework.

Results. The findings of this study represent a comprehensive strategy for stabilizing adjacent settlements in conflict zones and demonstrate a systematic approach to managing civilian security and territorial defense. The proposed methodology combines a number of adaptive mechanisms, including continuous operational monitoring, rapid response protocols, and infrastructure protection strategies. The study shows that flexible multi-level intervention models can significantly reduce the risks to civilians in a dynamic conflict and are particularly effective in the context of hybrid warfare scenarios.

The main findings emphasize the importance of pre-emptive planning to reduce population resistance and conflict-related vulnerabilities. The study developed a unique framework that combines military strategic planning with civil defense protocols, providing a scalable model for territorial defense. By integrating spatial analysis, the study will provide practical information to local authorities, military strategists and emergency management experts, ultimately enhancing their ability to respond effectively to rapidly changing conflict dynamics.

Discussion. Future research directions should focus on developing more detailed predictive models of conflict zone dynamics, exploring innovations in early warning systems, and conducting in-depth case studies of population adaptation mechanisms. Particular attention should be paid to an interdisciplinary approach that combines military science, social psychology, urban planning and emergency management. The ongoing conflict in Ukraine provides a unique opportunity to obtain empirical data and clarify the theoretical foundations of stabilization strategies in settlements close to the contact line, which could potentially become the basis for international conflict resolution and peacekeeping efforts.

Key words: stabilization actions, territorial defense, civil protection, conflict zones, hybrid warfare, Ukraine, strategic planning, community resilience.

Постановка проблеми. В умовах триваючого військового конфлікту забезпечення безпеки і стабільності прикордонних населених пунктів вимагає комплексного і системного підходу до дій по стабілізації. Сучасні виклики гібридної війни та динамічні зміни на лінії фронту створюють значні ризики для цивільного населення та інфраструктури в цих вразливих районах. Це особливо актуально в ситуації сьогодні для України ще більше після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доступній науковій літературі та практичних рекомендаціях частково розглянуто аспекти стабілізаційних дій щодо територіальної оборони та захисту цивільного населення. Зокрема, недавні наукові дослідження всебічно досліджували складну динаміку територіальної оборони, стабілізуючої поведінки та безпеки кордонів у контексті сучасних геополітичних викликів. Такі дослідники, як Г. В. Єфімов, О. О. Музика та Ю. О. В'яткін [1], критично аналізують взаємозв'язок між сепаратизмом та стабілізуючою поведінкою, забезпечуючи базове розуміння концептуальних основ механізмів територіальної оборони.

Дослідження таких дослідників як С. Сегеда та В. Машталір [3] пролило більше світла на територіальну оборону як особливий феномен військової історії, досліджуючи її стратегічні та історичні аспекти. І. Левадний, Д. Купрієнко, О. Боровик [4] зробили значний внесок у розуміння наукових аспектів національної безпеки, зосередившись на прикордонних питаннях та організаційних стратегіях. Цей науковий дискурс виходить за межі суто військових міркувань і включає міждисциплінарні погляди на кризовий менеджмент та гуманітарну логістику. Теоретична і практична база в дослідженні А. Акімова [8] щодо деокупації української території дає важливе розуміння забезпечення взаємодії військових, правоохоронних органів та органів державного управління в процесі територіальної реконструкції.

Н. С. Василевська [5] досліджує конкретні оперативні виклики, такі як медичне страхування в умовах воєнного стану, а О. Чуприна, Е. Колосок, О. Григоренко [6] вивчають гуманітарну логістику. Дослідження таких науковців як О. Кушнір, Л. Літвін, В. Кириленко [7] зазначають про відбір керівників прикордонних підрозділів, а також Є. Г. Башкатов, Д. В. Онопрейчук [9] — про бойову злагоженість навчальних підрозділів поглиблюють всебічне розуміння операцій зі стабілізації та стратегій територіальної оборони поблизу лінії зіткнення.

Однак у комплексних методичних рекомендаціях щодо систематичних дій щодо стабілізації в населених пунктах, прилеглих до лінії розмежування, зберігаються значні прогалини. Зокрема, незважаючи на різноманітні дослідження, присвячені зусиллям зі стабілізації ситуації поблизу лінії зіткнення, довгострокові стратегії психологічної та соціальної

реабілітації місцевого населення, яке пережило затяжний конфлікт, не отримали належної уваги дослідників. Крім того, існує значна прогалина у всебічних емпіричних дослідженнях, які б систематично оцінювали економічну та інфраструктурну стійкість населених пунктів в умовах триваючої територіальної напруженості.

Метою статті є дослідження основи для здійснення стабілізаційних дій у населених пунктах поблизу лінії розмежування, зосереджуючись на забезпеченні безпеки цивільного населення, підтримці функціональності критичної інфраструктури та мінімізації потенційних ризиків під час можливої ескалації конфлікту.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері стабілізаційних дій у населених пунктах наближених до лінії розмежування. Основними джерелами були наукові публікації, військова доктрина та експертні оцінки для всебічної оцінки існуючих стратегічних та теоретичних основ. У роботі було використано такі методи: метод порівняння (для порівняння різних стратегій стабілізації з акцентом на визначення найбільш ефективного підходу), методи стратегічного планування (для розробки гнучких алгоритмів поведінки для стабілізаційних зусиль), описовий метод було використано для формування результатів дослідження. Комплексний підхід поєднує в собі численні методи дослідження для отримання детального уявлення про стабілізуючі дії в прикордонних населених пунктах, забезпечуючи надійну і багатогранну аналітичну основу.

Виклад основного матеріалу. Російське вторгнення в Україну створило зовсім нові умови для роботи правоохоронних органів, особливо в прикордонних населених пунктах. Така близькість до зон активних конфліктів вимагає дуже складного і багатогранного підходу до стабілізації, який виходить далеко за рамки традиційних протоколів безпеки мирного часу. У даному контексті слід зазначити, що правоохоронні органи працюють в такій ситуації на багатовимірних полях битв, які кидають виклик фізичній безпеці, психологічній війні, гуманітарній допомозі і стратегічній розвідці, а також всім загальноприйнятими уявленнями про громадську безпеку і захист.

У даному контексті доцільно зазначають Г. В. Єфімов, О. О. Музика, Ю. О. В'яткін: «На наш погляд, виникла необхідність розробки теорії стабілізаційних дій (операцій) та її складової контртерористичної (протидиверсійної) операції на власній території щодо знищення Сил спеціальних операцій (ССО) противника (їх похідних — ДРС, НЗФ, ДРГ), як складових частин територіальної оборони, і відповідно як форми стратегічних дій, але не тільки ЗС України, а всього сектору безпеки і оборони держави, так як йому якраз притаманно залучення різновідомчих сил і засобів для забезпечення національної безпеки держави» [1, с. 29]. Проблеми, з якими стикаються

прикордонні громади, виходять за рамки традиційного розуміння гуманітарної реакції, створюючи складну екосистему виживання, в якій переплітаються військова стратегія, гуманітарна підтримка, психологічна стійкість та трансформація громади.

Варто зазначити, що «стабілізаційні дії — особлива форма застосування військ (сил) для стабілізації обстановки у кризовому районі та недопущення ескалації (відновлення) воєнного конфлікту» [2, с. 7]. На наше переконання, фундаментальним елементом успішної стабілізації в населених пунктах наближених до лінії розмежування є всебічний збір інформації, процес, який виходить за рамки традиційного збору інформації і перетворюється в складну багаторівневу систему, яка розуміє динаміку населення і території.

Розвідувальні групи при цьому мають розуміти не тільки безпосередній тактичний ландшафт, а й глибокі психологічні та соціальні процеси, в також ледь помітні зміни в місцевих соціальних структурах, які включають в себе створення розвиненої мережі надійних місцевих інформаторів, підтримання постійного зв'язку з підрозділами військової розвідки і використання про передові технічні методи спостереження, які можуть забезпечити детальне сприйняття ситуації в режимі реального часу.

Співробітники правоохоронних органів повинні бути не просто агентами збору розвідки — вони повинні вміти прогнозувати можливі сценарії конфлікту, виявляти ледь помітні ознаки потенційного проникнення та допомагати запобігати потенційним загрозам безпеці, перш ніж вони здійсняться. Зокрема, варто зазначити, що «є численні позитивні приклади взаємодії територіальної оборони з підрозділами ЗСУ на Харківщині, Київщині, в інших областях. В Одесі також було створено бригаду ТрО, яка обороняє місто з моря. В районі Гостомеля та прилеглих сіл тероборонівці брали участь у відбитті російського десанту. І хоч після запеклих боїв контроль над місцевим аеродромом було втрачено, проте загарбники не змогли скористатися ним для перекидання військ і подальшого наступу на Київ» [3, с. 155].

У даному контексті варто зазначити, що процес евакуації є важливою стабілізаційною дією, яка виходить далеко за рамки простого фізичного переміщення. Місцева влада та збройні сили повинні орієнтуватися у складному ландшафті вразливості людей. Тобто така евакуація — це не просто проблема матеріально-технічного забезпечення, а й травматичний досвід, який докорінно руйнує всю соціальну екосистему. Команда, відповідальна за евакуацію населення із населених пунктів, які наближені до лінії розмежування, повинна мати певний рівень психологічного розуміння, усвідомлюючи, що за кожною потенційною евакуацією стоїть складна мережа особистих історій.

Тобто, управління населенням і його переміщення, на наше переконання, є найбільш емоційно на-

сиченими і фінансово складними аспектами стабілізації і вимагають підходу, що поєднує військову точність з людським співчуттям. Для цього створюються «оперативно-бойові прикордонні підрозділи (прикордонні підрозділи швидкого реагування) із завданням контролю лінії розмежування з тимчасово окупованими територіями. Із залученням коштів міжнародної технічної допомоги підрозділи, що виконують завдання вздовж лінії розмежування, отримують сучасну броньовану техніку та амуніцію. Активно проводиться інженерно-технічне та фортифікаційне облаштування на найбільш загрозливих напрямках та ділянках» [4, с. 79–80]. Евакуація — це не просто матеріально-технічна подія, а травматичний людський досвід, який вимагає виняткового рівня психологічної чутливості, а також досвіду роботи. Співробітникам правоохоронних органів необхідно розробити стратегії евакуації, які виходять далеко за рамки простих міграційних протоколів, і створити комплексну систему підтримки, що відповідає багатогранним потребам переміщених осіб.

Це включає розробку транспортних маршрутів, які мінімізують додатковий психологічний стрес, створення безпечних місць перебування, що забезпечують негайне медичне обстеження та базову гуманітарну допомогу, створення каналів зв'язку, які допомагають підтримувати єдність сім'ї та надають певну прозору інформацію про поточні процедури. Правоохоронні органи та військовослужбовці повинні бути навчені не тільки тактичним діям, а й спілкуванню в кризових ситуаціях, вміти віддавати чіткі і спокійні вказівки і в той же час управляти складним емоційним ландшафтом людей, які переживають вимушене переміщення, потенційну розлуку з близькими і глибоку невизначеність конфлікту.

Контрольно-пропускні пункти і операції з контролю за пересуванням перетворюються з традиційних контрольно-пропускних пунктів безпеки в зони складної взаємодії, які являють собою найтонший зв'язок між вимогами безпеки і людською гідністю. Ці зони стають складною системою обміну інформацією, надання гуманітарної допомоги, медичних оглядів і перевірки безпеки, і співробітники правоохоронних органів повинні одночасно виконувати безліч складних завдань з винятковою точністю і емоційним інтелектом.

На наше переконання, для таких стабілізаційних дій правоохоронцям необхідно розвинути передові навички поведінкового аналізу, які дозволять швидко та всебічно оцінювати ризики, зберігаючи при цьому поведінку, здатну зменшити потенційну напруженість та створити відчуття людського зв'язку. На цих контрольно-пропускних пунктах потрібні люди, які усвідомлюють глибоку вразливість осіб, властиву пунктам, наближеним до лінії розмежування, і які можуть легко перемикатися між своїми функціями: спочатку проводити ретельну перевірку документів, потім надавати невідкладну медичну

допомогу, зберігаючи при цьому незмінно професійний і чуйний підхід.

Захист інфраструктури є важливим аспектом стабілізаційних зусиль і вимагає комплексного підходу, при якому критичні системи розглядаються не як статичні активи, а як основоположні аспекти для виживання та стійкості населення в пунктах, наближених до лінії розмежування. Правоохоронним органам необхідно розробити комплексні стратегії захисту, що виходять далеко за рамки традиційних моделей фізичної безпеки, такі як підтримка передових технічних механізмів захисту, створення резервних систем зв'язку і здатність швидко знаходити альтернативні рішення в разі злому базової інфраструктури.

Вважаємо, що це включає в себе створення передових механізмів координації з комунальними службами, аварійно-рятувальними службами та місцевими адміністраціями, розвиток розуміння складних взаємозалежностей між різними критично важливими системами і підтримання постійної оперативної готовності до реагування на потенційні збої, технічні збої або прямі фізичні загрози.

Вимір психологічної та соціальної стабільності — це дуже важливий аспект поведінки правоохоронних органів у таких населених пунктах. Вони мають підтримувати традиційні операції з безпеки, а також моральний дух громади та забезпечувати прозоре спілкування, психологічну безпеку в умовах надзвичайної невизначеності, що включає розвиток передових навичок спілкування в кризових ситуаціях та фізичний захист. Правоохоронці мають створити безпечний простір для діалогу з громадою, демонструючи постійну та надійну присутність, яка допомагає боротися з потенційними чутками та дезінформацією, а також підтримувати соціальну згуртованість у найскладніших ситуаціях.

Медична та гуманітарна готовність у цих районах виходить за рамки традиційних моделей реагування на надзвичайні ситуації і вимагає від правоохоронних органів всебічного реагування в першу чергу, здатного впоратися з дуже складними медичними та гуманітарними ситуаціями. Варто зазначити, що «громадяни, які травмовані внаслідок воєнних дій, або важкохворі, які через бойові дії не можуть в повній мірі скористатись медичною допомогою, мають право подати заявку на Програму медичної евакуації. Медична евакуація — система заходів з транспортування пацієнтів для надання високоспеціалізованої допомоги до спеціалізованих закладів охорони здоров'я, як на території України, так і поза її межами» [5, с. 122].

Співробітники правоохоронних органів керують комплексною невідкладною медичною допомогою в екстремальних умовах, координують діяльність з мобільними медичними підрозділами та підтримують найважливіші ланцюги поставок медичних послуг, які можуть призвести до серйозних збоїв,

включаючи медичну підготовку, а також загальне розуміння логістики невідкладної медичної допомоги. Також це стосується створення імпровізованих систем надання медичної допомоги та надання невідкладної медичної допомоги в умовах підвищеного стресу. Це також включає здатність підтримувати психологічний спокій, необхідний для людей, які живуть на таких територіях.

Технології та можливості кіберзахисту стали наріжним каменем сучасних стабілізаційних дій в населених пунктах наближених до лінії розмежування, розширюючи оперативне середовище правоохоронних органів далеко за межі фізичної сфери в складну цифрову сферу. На наше переконання, установам необхідно розробити передові стратегії кіберзахисту, які визнають інформаційну війну і атаки на цифрову інфраструктуру такими ж потенційно небезпечними, як і прямі фізичні зіткнення.

Для цього необхідно створити надійні і надлишкові системи зв'язку, розробити передові протоколи кібербезпеки, навчити персонал передовим методам виявлення цифрових загроз і підтримувати здатність до швидкого відновлення інфраструктури зв'язку в разі злomu основної системи. Співробітники правоохоронних органів повинні розуміти складний взаємозв'язок між фізичною та цифровою безпекою та мислити як інженери складних систем.

Гуманітарна допомога в ході операцій зі стабілізації — це складне і багатогранне втручання, яке виходить далеко за рамки простого розподілу матеріальних ресурсів і перетворюється на важливий процес, що підтримує життєстійкість населення в найскладніших умовах зон конфліктів. Основна функція гуманітарної допомоги в прикордонних районах полягає в дотриманні принципів нейтралітету, справедливості і поваги індивідуальної вразливості людини, а також у створенні інтегрованої адаптивної системи, здатної швидко реагувати на різноманітні і динамічно мінливі потреби людей.

Правоохоронна діяльність має бути в центрі уваги цього процесу, усуваючи розрив між нагальними потребами виживання і довгостроковим відновленням спільноти. Це включає в себе не тільки розподіл продовольства, води, медикаментів і предметів першої необхідності, а й розвиток складних логістичних мереж, які можуть проникати в потенційно небезпечні райони, створювати безпечні пункти розподілу і забезпечувати рівний доступ до життєво важливих ресурсів. «Слід зауважити, що через низку факторів, на фоні загострення гуманітарних потреб, спостерігається ускладнення безпечного доступу представників національних організацій та міжнародних місій на території, населення яких потребує допомоги. Серед основних з них: численні обстріли населених пунктів; ризики, обумовлені мінуванням територій; логістичні обмеження, пов'язані з руйнуванням або пошкодженням шляхів та іншої інфраструктури та інші» [6].

На наше переконання, гуманітарні механізми повинні мати можливість швидко оцінювати потреби, розуміти специфічну вразливість різних груп населення, включаючи дітей, людей похилого віку, інвалідів та людей з хронічними захворюваннями, а також розробляти індивідуальні стратегії підтримки, що враховують як нагальні фізіологічні потреби, так і глибші психологічні наслідки евакуації та конфлікту. «При цьому гуманітарна логістика функціонує в небезпечних умовах, які характеризуються невизначеністю та фактично неможливістю прогнозування попиту на товари, який необхідно задовольнити якомога швидше в умовах стрімких змін зовнішнього середовища, а часто при недостатності або відсутності необхідних транспортних засобів, перевалочних пунктів, хабів тощо» [6]. Команди правоохоронців повинні володіти не тільки матеріальними ресурсами, але й здатністю забезпечувати передові комунікативні навички, медичну підготовку та першу психологічну допомогу, перетворюючи гуманітарну допомогу на систему підтримки людей, що враховує глибокі емоційні та соціальні аспекти виживання під час конфлікту.

Складність оперативної діяльності з надання гуманітарної допомоги в зоні стабільності вимагає досить комплексного підходу, що поєднує в собі численні інституційні можливості, технічні ресурси і людський досвід. Співробітники правоохоронних органів несуть відповідальність за те, щоб стати ключовими вузлами складної гуманітарної системи, створюючи безпечне середовище, в якому можна ефективно розподіляти допомогу, справлятися зі стресом, який може виникнути при розподілі ресурсів, і підтримувати прозорий і справедливий процес, що запобігає сприйняттю потенційних конфліктів і несправедливості. Вважаємо, що це вимагає розвитку передових логістичних можливостей, що дозволяють швидко створювати мобільні логістичні центри, створювати безпечні транспортні коридори для гуманітарних конвоїв і підтримувати гнучкі ланцюги поставок, здатні швидко адаптуватися до мінливої територіальної динаміки і потенційних збоїв в роботі інфраструктури.

Сучасні технологічні системи набувають все більшого значення для відстеження розподілу ресурсів, управління цифровим реєстром постраждалого населення та забезпечення допомоги найбільш вразливим особам з максимальною ефективністю та мінімальними бюрократичними труднощами. Медичний компонент гуманітарної допомоги стає особливо важливим, і тому потрібно створити мобільні медичні підрозділи, які можуть не тільки розподіляти медичні засоби, але й надавати екстрену допомогу, керувати можливими сценаріями масових жертв та підтримувати постійну медичну підтримку.

Психологічна підтримка в сучасних умовах в населених пунктах, які наближені до лінії розмежування, стає не менш важливим аспектом, коли гума-

нітарні групи навчаються надавати інформаційну допомогу при травмах, створювати безпечні умови для емоційної обробки і допомагати громадам розробляти колективні стратегії життєстійкості, які можуть допомогти окремим людям і групам зберігати надію і соціальну згуртованість в складних ситуаціях. Кінцева мета гуманітарної допомоги полягає в тому, щоб вийти за рамки простого виживання і зберегти людську гідність, зберегти соціальні структури і створити можливу основу для відновлення місцевих громад.

Відновлення та захист критичної інфраструктури поблизу кордонів — це надзвичайно складна багатовекторна поведінкова система, яка вимагає від правоохоронних органів абсолютно нового рівня стратегічного мислення, технічних знань та негайної адаптації. Критична інфраструктура розглядається не тільки як сукупність технічних засобів, але і як організми, що забезпечують основні життєві потреби населення — водопостачання, енергетичні системи, мережі зв'язку, медичні установи, транспортні шляхи, системи постачання продовольством. «Не менш важливою особливістю діяльності прикордонних підрозділів у складі сил оборони держави є те, що форми виконання завдань відрізняються від тих форм, які реалізуються поза району проведення бойових дій під час виконання завдань на інших ділянках відповідальності, що не може не вплинути на специфічність прийнятих управлінських рішень» [7, с. 79].

Через це правоохоронним органам необхідно створити багаторівневу систему фізичного і технічного захисту, що охоплює не тільки традиційний захист критично важливих об'єктів, а й комплексні системи превентивного моніторингу, негайного реагування та швидкого відновлення пошкоджених елементів інфраструктури. Це дозволяє сформувати спеціалізовану мобільну групу швидкого реагування, здатну локалізувати загрози за мінімальний час, виконати необхідні роботи з усунення неполадок і забезпечити безперебійне функціонування критично важливих систем.

Технічні елементи, що захищають критичну інфраструктуру, вимагають впровадження складних систем кібербезпеки, здатних протистояти диверсійним атакам, інформаційному впливу та потенційним спробам вивести з ладу комунікаційні та енергетичні мережі. Особливу увагу, на наше переконання, слід приділити створенню резервних копій і систем управління резервної інфраструктурою, які можуть бути негайно активовані в разі первинного пошкодження системи, забезпечуючи безперервність критично важливих процесів життєзабезпечення.

Не менш важливий і психологічний аспект — підтримка віри населення в здатність держави захистити і відновити базову інфраструктуру, що безпосередньо впливає на загальний рівень стабільності суспільства і його здатність протистояти

деструктивним впливам. «Проведення активних бойових дій, у тому числі й зміщення лінії контролю території, наступально-визвольні дії України активно впливають на перелік законодавчо визначених меж окупованої частини держави. Варто зауважити, що періодичні зміни в системі національного законодавства, що регулює означене питання є нераціональним заходом, оскільки вимагає дотримання визначених законодавчих вимог при внесенні змін до профільних актів, а також втрату часу та ресурсів на такі заходи» [8, с. 63]. Тому кожен елемент інфраструктури вважається не тільки технічним об'єктом, а й стратегічним елементом національної безпеки, функція якого визначає не тільки комфорт будинку, а й ефективне реагування і життєздатність всього територіального співтовариства в умовах активного збройного конфлікту. Комплексний підхід до захисту інфраструктури стає основоположним елементом стратегій національної безпеки, а правоохоронні органи виступають в якості ключових гарантів системної стабільності, технологічної спадкоємності і соціальної стійкості в найскладніших умовах експлуатації.

На нашу думку, еволюція стабілізуючих дій в населених пунктах, які знаходяться близько до лінії розмежування, вимагає комплексного та перспективного підходу, що поєднає технологічні інновації, передові методи навчання та адаптивне стратегічне мислення для вирішення все більш складних проблем сучасної гібридної війни. Майбутні вдосконалення стабілізаційних зусиль повинні бути зосереджені на створенні вузькоспеціалізованих міждисциплінарних груп, які виходять за рамки традиційних організаційних кордонів, створюючи гнучкі підрозділи, здатні легко інтегрувати військову розвідку, правоохоронні органи, гуманітарну допомогу та технічні знання в єдину оперативну структуру.

На нашу думку, такий комплексний підхід вимагає значних інвестицій у програми підвищення кваліфікації, які використовують передові технології віртуальної та доповненої реальності для моделювання все більш складних сценаріїв конфлікту, а персонал повинен бути готовим до психологічної та тактичної складності стабілізаційних операцій. Важливою є і «колективна підготовка, що полягає в злагоджені підрозділів яке завершується тактичним навчанням з бойовою стрільбою для роти і вище з обов'язковим відпрацюванням завдань, які буде виконувати підрозділ, що навчається — стабілізаційні дії (блок-пост, ізоляція кризового району, дії в населеному пункті), тощо» [9, с. 8]. Інтеграція технологій стає важливим напрямком вдосконалення завдяки розробці передових систем машинного навчання, які забезпечують прогнозу аналітику в режимі реального часу і допомагають правоохоронним органам прогнозувати потенційні загрози безпеці, управляти переміщеннями населення і оптимізувати розподіл ресурсів в динамічно мінливому конкурентному середовищі.

Майбутні перспективи стабілізаційних дій полягають в створенні адаптивної мережевої операційної моделі, в якій пріоритетна увага приділяється швидкому обміну інформацією, децентралізованим можливостям прийняття рішень і здатності швидко переналаштувати оперативні стратегії у відповідь на нові виклики. Підхід, заснований на психологічній стійкості до травм, повинен стати фундаментальним компонентом професійної підготовки, визнаючи, що успішна стабілізація полягає у збереженні людської гідності, соціальної згуртованості та фізичної безпеки.

Міжнародне співробітництво та платформи для обміну знаннями набуватимуть все більшого значення, дозволяючи установам розробляти стандартизовані передові методи, обмінюватися технологічними інноваціями та створювати більш комплексні та деталізовані підходи до вирішення складних гуманітарних питань та питань безпеки в таких населених пунктах. Кінцевою метою цих еволюційних удосконалень є перетворення заходів стабілізації з реактивних втручань безпеки в проактивні, інклюзивні системи захисту та стійкості громад, які можуть підтримувати права людини, соціальні структури та потенціал відновлення навіть у найскладніших умовах.

Кінцевий успіх таких стабілізаційних дій, на наше переконання, буде залежати від безперервної адаптивної координації між кількома установами та організаційними структурами, створення гнучких механізмів, здатних швидко інтегрувати військові підрозділи, цивільні адміністрації, міжнародні організації з моніторингу та гуманітарні групи. Це вимагає не тільки технічних комунікаційних протоколів, але й розуміння різних організаційних підходів, здатності швидко завойовувати довіру, долаючи складні інституційні межі, і створювати спільні операційні цілі, що виходять за рамки традиційних бюрократичних обмежень.

Крім усіх тактичних міркувань, стабілізуючі дії поблизу лінії розмежування перевіряють межі професійної компетентності залучених органів, інституційної стійкості і людського співчуття, а співробітники правоохоронних органів перетворилися не тільки в традиційних операторів безпеки, але і в складні механізми соціальної підтримки, зберігачів людської гідності і ключових ланок у підтримці соціальної стабільності. стабільність в самих екстремальних ситуаціях. Успіх цих операцій вимірюється не тільки тактичними досягненнями, а й збереженням людських життів, підтримкою соціальних структур і можливістю подальшого відновлення спільноти. Це переконливе свідчення людської адаптивності, професійної майстерності та прихильності до захисту основних прав людини в найскладніших обставинах воєнного стану в Україні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у дослідженні підкреслюється важливість адаптивних стратегій стабілізації в райо-

нах, прилеглих до ліній розмежування, особливо в умовах нинішнього геополітичного ландшафту України. Розроблена методологічна база, що об'єднує комплексний військово-стратегічний план і протокол цивільної оборони для забезпечення безпеки цивільного населення, захисту інфраструктури та стійкості громад у прикордонних районах, дозволить реагувати на мінливий характер викликів гібридної війни, характерних для сучасного воєнного стану.

Ґрунтуючись на результатах досліджень, ми пропонуємо розробити всеосяжну й адаптивну систему, в якій пріоритетна увага приділятиметься ефективному міжвідомчому співробітництву, навчанню та матеріально-технічній підтримці для зміцнення

потенціалу територіальної оборони. Майбутні дослідження мають бути спрямовані на емпіричну перевірку запропонованої стратегії шляхом детального вивчення конкретних випадків і систематичного аналізу практичної реалізації в динамічному конфліктному середовищі.

Також пропонуємо розробити детальніші прогностичні моделі динаміки зон конфліктів, а також вивчати інновації в системах раннього попередження та проведенні поглиблених тематичних досліджень механізмів адаптації населення. Особливу увагу слід приділити міждисциплінарному підходу, що поєднує військову науку, соціальну психологію, містобудування та управління надзвичайними ситуаціями.

Література

1. Єфімов Г.В., Музика О.О., В'яткін Ю.О. Сепаратизм, стабілізаційні дії, територіальна оборона — співвідношення понять, історія та сучасність. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 34. С. 27–41.
2. Бойовий статут Сухопутних військ Збройних сил України. *Командування Сухопутних військ Збройних Сил України*. Київ, 2010. 217 с.
3. Сеґеда С., Машталір В. Територіальна оборона України як феномен національної військової історії. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 148–158.
4. Левадний І., Купрієнко Д., Боровик О. Наукова складова розвитку безпекового середовища держави: прикордонний аспект. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. № 4(89). С. 51–102.
5. Василевська Н.С. Медичне страхування під час воєнного стану в Україні: практичний нарис. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 120–127.
6. Чуприна О., Колосок Е., Григоренко О. Гуманітарна логістика: особливості розвитку в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3288> (дата звернення: 27.11.2024).
7. Кушнір О., Літвін Л., Кириленко В. Обґрунтування структурно-логічної схеми методики відбору управлінських кадрів для формування штабу органу охорони державного кордону. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*. 2022. № 87(1–2). С. 73–84.
8. Акімов А. Теоретичні та практичні засади де окупації окупованих територій України: забезпечення взаємодії Збройних сил, правоохоронних органів та органів державного управління для виконання деокупаційних планів і забезпечення функціонування державного апарату на звільнених територіях. *Наукові перспективи*. 2024. № 3 (45). С. 59–70.
9. Башкатов Є.Г., Онопрейчук Д.В. Проблематика бойового злагодження навчальних підрозділів НАНГУ. *Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України: збірник тез VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Україна, м. Харків, 30 листопада 2023 року), Х. : НА НГУ, 2023. С. 7–9.

References

1. Iefimov, H.V., Muzyka, O.O., Viatkin, Yu.O. (2020). Separatyzm, stabilizatsiini dii, terytorialna oborona — spivvidnoshennia poniat, istoriia ta suchasnist [Separatism, stabilization actions, territorial defense — relation of concepts, history and modernity]. *Viiskovo-naukovi visnyk*, 34, 27–41 [in Ukrainian].
2. *Boiovyi statut Sukhoputnykh viisk Zbroinykh syl Ukrainy* [Combat charter of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine]. (2010). *Komanduvannia Sukhoputnykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Sehed, S., Mashtalir, V. (2022). Terytorialna oborona Ukrainy yak fenomen natsionalnoi viiskovoi istorii [Territorial defense of Ukraine as a phenomenon of national military history]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4, 148–158 [in Ukrainian].
4. Levadni, I., Kupriienko, D., Borovyk, O. (2022). Naukova skladova rozvytku bezpekovoho sere dovnyshcha derzhavy: prykordonnyi aspekt [The scientific component of the development of the security environment of the state: the border aspect]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seria: viiskovi ta tekhnichni nauky*, 4(89), 51–102 [in Ukrainian].
5. Vasylevska, N.S. (2023). Medychne strakhuvannia pid chas voiennoho stanu v Ukraini: praktychnyi narys [Medical insurance during martial law in Ukraine: a practical essay]. *Pravova derzhava*, 50, 120–127 [in Ukrainian].

6. Chupryna, O., Kolosok, E., Hryhorenko, O. (2023). Humanitarna lohistyka: osoblyvosti rozvytku v suchasnykh realiakh [Humanitarian logistics: features of development in modern realities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 58. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3288> [in Ukraine].

7. Kushnir, O., Litvin, L., Kyrylenko, V. (2022). Obgruntuvannya strukturno-lohichnoi skhemy metodyky vidboru upravlinskykh kadrov dlia formuvannya shtabu orhanu okhorony derzhavnoho kordonu [Justification of the structural and logical scheme of the method of selection of managerial personnel for the formation of the headquarters of the state border protection body]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: viiskovi ta tekhnichni nauky*, 87(1–2), 73–84 [in Ukrainian].

8. Akimov, A. (2024). Teoretychni ta praktychni zasady de okupatsii okupovanykh terytorii Ukrainy: zabezpechennia vzaiemodii Zbroinykh syl, pravookhoronnykh orhaniv ta orhaniv derzhavnoho upravlinnia dlia vykonання deokupatsiinykh planiv i zabezpechennia funktsionuvannya derzhavnoho aparatu na zvilnenykh terytoriiakh [Theoretical and practical principles of the occupation of the occupied territories of Ukraine: ensuring the cooperation of the Armed Forces, law enforcement agencies and state administration bodies for the implementation of de-occupation plans and ensuring the functioning of the state apparatus in the liberated territories]. *Naukovi perspektyvy*, 3 (45), 59–70 [in Ukrainian].

9. Bashkatov, Ye. H., Onopreichuk, D. V. (2023). Problematyka boiovoho zlahodzhennia navchalnykh pidrozdiliv NAN-HU. [Issues of combat coordination of educational units of NANGU]. *Uchast pravookhoronnykh orhaniv ta viiskovykh formuvan derzhavy u zabezpechenni bezpeky Ukrainy: zbirnyk tez VIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Ukraina, m. Kharkiv, Kh.: NA NHU [in Ukrainian].